

Arthur Terrance Harding Ημερολόγιο Πολέμου

έπρεπε). «Καλώς τον» είπα στα ελληνικά καθώς σηκωνόμασταν – η ελληνική φράση για το «καλώς ήρθατε». Τον αναθυμούμαι με τεράστιο θαυμασμό και σεβασμό. Ήταν ένας ηγέτης που ενέπνεε, ένας σπουδαίος στρατιώτης και σπουδαίος άνθρωπος – μεγάλος, όχι μόνο αφ' εαυτού του, αλλά και όσον αφορά την ικανότητά του να κάνει τους απλούς ανθρώπους να αισθάνονται σημαντικοί. Μαζί του πήγα να συναντήσω τον αρχηγό των «Ανταρτών».

Ήταν ένας αυθάδης άνθρωπος, πολύ περήφανος για το σαρανταπεντάρι κολτ που κουβαλούσε χαμηλά στον δεξί του μηρό. «Τι μας έφερες», ρώτησε απαιτητικά τον Τσιγάντες. Ο Τσιγάντες στεκόταν όρθιος, με τις σχολαστικά γυαλισμένες μπότες του, έβαλε το μονόκλ στο μάτι του, τον κοίταξε κατάματα και απάντησε μονολεκτικά: «Πειθαρχία». Ίσως να μην ήταν η πιο λεπτή έναρξη των διαπραγματεύσεων, αλλά έθετε τα θέματα της ημερήσιας διάταξης!

Παρ' όλα αυτά, τα πράγματα δεν πήγαν καλά. Δεν καταφέραμε να πάρουμε τη Ρόδο – έφτασαν πρώτοι οι Γερμανοί! Η Κως κατελήφθη με μια αιφνιδιαστική επίθεση που είχε υποστήριξη και από αέρος, και σαφώς η Λέρος θα ήταν η επόμενη. Πολύ σύντομα ξεκίνησε η επίθεση. Η φρουρά των Βρετανών και Ινδών στρατιωτών πολέμησε γενναία· χωρίς αεροκάλυψη ή πυροβολικό, σταμάτησαν μια απόβαση από θαλάσσης – οι Γερμανοί δεν έφτασαν ποτέ στη στεριά· κατέστειλαν μια απόπειρα επίθεσης από αέρος· και, τέλος, όταν πια είχαν εξαντληθεί, μια δεύτερη επίθεση από θαλάσσης τους συνέτριψε. Δεν θα ξεχάσω ποτέ το τελευταίο σήμα που λάβαμε από τη Λέρο: «Έχουμε καταστρέψει τα πάντα: κάναμε ό,τι καλύτερο μπορούσαμε. Αντίο».

Μας άφηναν σε δύσκολη κατάσταση, φυσικά. Οι Γερμανοί μάς είχαν βομβαρδίσει στην περιοχή του λιμανιού, με θύματα και μεγάλες ζημιές. Περιμένοντας μια γερμανική απόβαση αποφασίσαμε να «πάρουμε τους λόφους» (είχαμε ήδη επιλέξει τη θέση μας, κατά την προετοιμασία του σχεδίου μας έκτακτης ανάγκης), και αργότερα να προσπαθήσουμε να δραπέτεύσουμε. Στην πραγματικότητα, ξεφύγαμε εύκολα. Τα παιδιά των κρυφών αποστολών είχαν ήδη πιάσει δουλειά, και περάσαμε απέναντι, στην τουρκική ηπειρωτική χώρα, όπου ήταν ήδη σε εξέλιξη μια ad hoc επιχείρηση διάσωσης για κόσμο από τη Λέρο. Όλα πήγαιναν αρκετά καλά για μια δυο μέρες, παρά την ανησυχία των Τούρκων λόγω της ουδετερότητάς τους. Τα πράγματα πήραν ανησυχητική τροπή, όταν μια βρετανική τορπιλάκατος άνοιξε πυρ εναντίον ενός γερμανικού Ju 88 που πετούσε πάνω από το αραξοβόλι όπου κατεβάζαμε επιζώντες.

Ο μόνος τρόπος να αποφύγουμε τον εγκλωβισμό ήταν να ξηλώσουμε τα σήματά μας και να αναμειχθούμε με τους πρόσφυγες που συσσωρεύονταν στην ακτή. Αυτό κάναμε, και για τις επόμενες δύο περίπου εβδομάδες περιπλανιόμασταν στη Μέση Ανατολή μέχρι που φτάσαμε στο Χαλέπι. «Χαλέπι» – είχα διαβάσει πολλά βιβλία του T.E. Lawrence και του James Elroy Flecker, και το ίδιο το όνομα, «Χαλέπι», ήταν γεμάτο από τη μυστικιστική, ρομαντική μαγεία της Αραβίας: αλλά μετά από πάνω από δύο εβδομάδες σε ένα τουρκικό φορτηγό βοοειδών, ήμουν κυριολεκτικά χάλια! Έφερνα στον νου μου τις γραμμές του Flecker, «Πάρτε στο Χαλέπι φιλιγκράν, και πάρτε πάντα βερίκοκου/ Και τραπεζάκια σαλονιού, με μαργαριτάρια, και λίγο χτυπημένες μπρούντζινες γλάστρες», ενώ ένας νοσοκόμος του βρετανικού στρατού μού έβαζε DDT στον κώλο, και αναρωτιόμουν αν ο James Elroy θα είχε γράψει αυτές τις γραμμές αν είχε τις εμπειρίες μου!

Όλοι φάνηκαν ευχαριστημένοι που μας έβλεπαν όταν επιστρέψαμε στο Κάιρο – ίσως να ήταν και λίγο απολογητικοί που η επιχείρηση ήταν τόσο μπερδεύα. Τέλος πάντων, πήρα μια εβδομάδα άδεια για το Gezira Sporting Club House Boat στον Νείλο – καθαρή πολυτέλεια! Στη συνέχεια, Κύπρος – στην Κερύνεια, στη βόρεια ακτή. Ήταν μέρες που τις πέρασα κάνοντας ιστιοπλοία και κουβεντιάζοντας πρόσωπο με πρόσωπο, οι δυο μας, με μια μάλλον ωραία Ελληνίδα που λεγόταν Νιόβη. Μια διασκεδαστική ιστορία που προέκυψε από εκείνα τα μαθήματα ελληνικών: Είχε αποφασιστεί ότι χρειαζόμασταν εξάσκηση κι ότι έπρεπε να μιλάμε με απλούς Έλληνες αγρότες, κι έτσι, από καιρό σε καιρό, μας πήγαιναν σε χωριά και μας άφηναν ελεύθερους στις ταβέρνες και στα μαγαζιά για να μιλάμε με τους ντόπιους. Υπήρχε κάποιος τύπος στο μάθημα που ήταν ένας μάλλον υπερεκτιμημένος νεαρός αξιωματικός με μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του. (Αργότερα έγινε αρκετά σημαντικός δικαστής στις αποικίες, αν μη τι άλλο τόσο σημαντικός ώστε να κερδίσει μια νεκρολογία στους Times.) Αυτός ξεκίνησε μια συζήτηση με έναν γέρο σε κάποια ταβέρνα. Ο γέρος κάπνιζε πίπα. Έτσι του είπε, «Γαμήζετε πίπα». Ο γέρος φάνηκε να αγχώνεται, να ντρέπεται, να στενοχωριέται, και κάπως να ενοχλείται. Η αντίδραση του αξιωματικού ήταν χαρακτηριστική. «Γαμήζετε πίπα – αναθεματισμένος βλάκας – δεν ξέρετε την ίδια σας τη γλώσσα!» Φωνή του αξιωματικού εν υπηρεσία από το πίσω μέρος της ταβέρνας: «Χρησιμοποιείται ως μεταβατικό ρήμα. Σημαίνει “Πηδήξου”. Μόλις τον ρώτησες αν πηδάει την πίπα του». (Έπρεπε να είχε χρησιμοποιήσει το «Καπνίζετε».)